

T V I R T I N U:

LIETUVOS TSR PROKURORAS
II klasės valstybinis justicijos patarėjas

[Signature]
/A. KAIRELIS/

1971 m. lapkričio mėn. 19 d.

Kaltinamojo Jono LAUCĖS, Kosto s., baudžiamosios bylos Nr. 326 dėl nusikaltimų, numatytų Lietuvos TSR BK 68 str. 1 d. padarymo

K A L T I N A M O J I I Š V A D A

1971 metų liepos 13 dieną Valstybės saugumo komiteto prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tardymo skyrius iškėlė baudžiamąją bylą dėl antitarybinio turinio laiško persiuntimo į Jungtines Amerikos Valstijas fakto.

1971 metų liepos 16 dieną, nustatius, kad minėto laiško autorius yra Jonas LAUCĖ, jo bute buvo padaryta krata. Per kratą buvo rastas J. LAUCĖS parašytas antitarybinio turinio kūrinys. 1971 metų liepos 19 dieną Jonas LAUCĖ buvo suimtas.

Atlikto šioje baudžiamojoje byloje parengtinio
tardymo metu nustatyta:

Jonas LAUCĖ, Kosto s., 1941 metų rugsėjo mėnesio pradžioje priešišku Tarybų valdžios atžvilgiu įsitikinimų įtakoje savanoriškai įstojo į V-jį pagalbinį policijos tarnybos batalioną, kuriame ištarnavo visą vokiečių

fašistinės okupacijos periodą iki fašistinės Vokietijos kapituliacijos, t.y. iki 1945 metų gegužės mėnesio 8 dienos. Tarnaudamas V-jame batalione, buvo jo dislokavimo vietose Kaune, Novgorodo srityje, prie Ilmenio ežero, Diedovičių rajone, Apočkoje ir Baltijos jūros pakrantėje. Batalione ėjo raštininko pareigas. Už šią tarnybą buvo apdovanotas "Rytų medaliu".

(b.l. 16,64-77,112,141-151,242-244)

Pats Jonas LAUCĖ, aiškindamas padaryto nusikaltimo priežastis, parodė:

"...Mano antitarybinių įsitikinimų formavimuisi, be abejonės, turėjo įtakos ir mano tarnyba vadinamame V-jame batalione vokiečių fašistinės okupacijos periode..."

(b.l. 40-49)

Šių įsitikinimų įtaką J. LAUCĖ 1963-1969 metais parašė antitarybinio turinio kūrinį, pavadintą "Žaizdre".

Kūrinys parašytas ištisai nacionalistine-šovinistine dvasia su ryškiai išreikštais antitarybinio pobūdžio elementais, kurie visumoje apsprendžia priešišką tarybinei santvarkai kūrinio charakterį.

Autorius pagrindinio veikėjo Vytauto Norkaus ir kitų veikėjų - buržuazinių nacionalistų lūponis liaupsina "nepriklausomos Lietuvos" idėją, idealizuoja buržuazinį gyvenimo būdą su jo "demokratija ir laisvėmis", kelia lietuvių tautos "grynumo" teoriją. Kūrinyje šmeižiama tarybinė valstybinė ir visuomeninė santvarka, pajuokiama Tarybinė Armija, su didele neapykanta šmeižiami liaudies gynėjai, valstybės saugumo organai. Vytauto Norkaus ir kitų buržuazinių nacionalistų personažai piešiami su neslėpiama simpatija, toleruojamas jų žvėriškumas, stengiamasi

iššaukti skaitytojų užuojautą represuojamiems gaujos dalyviams. Tuo pačiu autorius skatina organizuotis aktyviai ginkluotai kovai prieš Tarybų valdžią Lietuvoje, daryti atskirus itin pavojingus valstybinius nusikaltimus.

Jono LAUCES antitarybinio turinio kūrinys "Žaizdre" yra dalinai autobiografinio pobūdžio. Dalis pagrindinio veikėjo Vytauto Norkaus gyvenimo atitinka autoriaus gyvenimą. Autoriaus pozicija, jo pažiūros ir įsitikinimai, nuotaikos ir jausmai pilnai sutampa su pagrindinio veikėjo Vytauto Norkaus pozicija.

(b.l.36-37,39-47,48-52,55-63,78-81,82-92,
115-118,161-164,168-170,171-197)

Kūrinyje "Žaizdre" autorius skleidžia tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką žeminančius šmeižikiškus prasimanymus. Jis tendencingai iš antitarybinių nacionalistinių pozicijų vertina 1940-41 metų bei pokario metų įvykius Tarybų Lietuvoje, liaupsina ginkluotų buržuazinių nacionalistų veiksmus tarybinių aktyvistų atžvilgiu pokario metais Lietuvos TSR. Banditus jis pagarbiai vadiną "Lietuvos partizanais". Jis pateisina banditų įvykdytus teroristinius aktus prieš liaudies gynėjus ir tarybinius aktyvistus ir siekia, kad būtų daromi nauji teroristiniai aktai.

(b.l.88-92,171-197,250-261)

Autorius kūrinyje teisina žmones, suklautojusius savo asmens dokumentus ir išvengusius pagal TSRS konstituciją privalomos tarnybos Tarybinėje Armijoje (kūrinio psl.561).

Veikale netgi tyčiojamas iš Lietuvos TSR pavadinimo (kūrinio psl.632).

Kūrinyje rusų tautybės žmonės visur traktuojami kaip okupantai (kūrinio psl. 555-557).

(b.l.84-92,171-197,250-261)

Parašęs antitarybinio turinio kūrinį "Žaizdre", J. LAUCIŲ pasiskolino rašomasias mašinėles iš Biržų rajono liaudies švietimo skyriaus ir Biržų centrinės taupomosios kasos ir pats atspausdino tris egzempliorius to kūrinio bei įrišo jį keturiuose tomuose ir laikė savo bute.

(b.l. 8-9, 36-37, 48-52, 82-83, 93-94, 123-128,
129-130, 157-158, 159-160, 210-241)

1969 metų vasarą kūrinio "Žaizdre" pirmąjį mašinraščio egzempliorių J. Edivido slapyvardžiu pateikė "Vagos" leidyklai Vilniuje, iš kur gavo neigiamą atsakymą, kad tokio turinio kūrinių spaudai ruošti negalima dėl autoriaus idėjiškai neteisingos pozicijos.

(b.l. 36-37, 60-61, 94, 99-100, 165-167,
168-170, 250, 273)

Po to J. LAUCIŲ kūrinį "Žaizdre" pradėjo platinti.

1970 metų viduryje davė skaityti savo kūrinį kunigui Gerardui Dundai.

(b.l. 51-52, 61, 81, 115-118, 196)

1971 metų pavasarį savo kūrinį davė skaityti lietuvių kalbos ir literatūros dėstytojai Paulinai Biraitei ir laišku prašė parašyti atsiliepimą apie tą kūrinį.

(b.l. 95, 100-106, 161-164, 190-192)

Be to, tą kūrinį skaitė ir autoriaus žmona Regina LAUCIENĖ.

b.l. 51, 123-128)

Vykdydamas savo užmojus būtinai atspausdinti kūrinį "Žaizdre" ir susitaręs dėl jo išleidimo su savo

broliu Kazimieru LAUCIUM, gyvenančiu Jungtinėse Amerikos Valstijose (Čikagoje), J. LAUCĖ 1971 metais parinko keletą antitarybinio kūrinio "Žaizdre" dalių ir laiškais iš įvairių vietų, prisidengdamas išgalvotais atgaliniais adresais, išsiuntė į JAV, kad kūrinys būtų ten išleistas su tikslu susilpninti Tarybų valdžią.

(b.l.36-37,44-47,61-63,79-81,107-112,119-120,
125,187-189,196,273)

Pareikštame kaltinime Jonas LAUCĖ prisipažįsta ir parodo, kad parašęs kūrinį iš neigiamų veikėjų pozicijos. Jo pavaizduoti ginkluoti buržuaziniai nacionalistai pokario laikotarpiu žudo ir ragina žudyti tarybinius aktyvistus bei liaudies gynėjus. Veikėjai aiškiai stovi antitarybinėje pozicijoje, tendencingai Tarybų valdžios atžvilgiu pavaizduoti ir įvykiai.

Jis aiškina, kad davęs skaityti kūrinį savo artimiesiems tikslu jį įvertinti.

Be to, dėjo pastangas šį savo antitarybinį kūrinį išleisti Lietuvoje atskiru leidiniu. Tuo klausimu J. LAUCĖ paaiškino:

"...Gavęs raštą iš "Vagos" leidyklos, aš supratau koki kūrinį esu parašęs ir su "Vagos" redaktoriaus recenzija iš esmės sutikau. Tačiau vistiek galvojau, kad mano kūrinį nors dalimis galėjo atspausdinti"...

Taip pat prisipažįsta, kad 1971 metais iš įvairių adresų paštu 7 laiškuose nusiuntęs į JAV savo broliui keletą kūrinio "Žaizdre" ištraukų, bet tikslo kūrinį ten išleisti neturėjęs.

Neigia kūrinio "Žaizdre" antitarybinį turinį ir, kad jo išleidimu siekęs susilpninti Tarybų valdžią.

(b.l.53-63)

J. LAUCĖS tvirtinimą, kad jo kūrinio turinys nėra antitarybinis, paneigia pats jo kūrinys su grynai šmeiži-

kišku turiniu tarybinės santvarkos atžvilgiu ir skatini-
mais kovoti prieš Tarybų valdžią.

(b.1.171-192,250-261)

J.LAUCĖS tvirtinimą, kad jis nesiekė susilpninti
Tarybų valdžią, paneigia jo paties parodymai: "...Norė-
jau spausdinti ir net dariau kai kurių žygių, teirauda-
masis brolių, kaip ten stovi spausdinimo reikalai..."

(b.1.46), taip pat J.LAUCĖS taikytos atsargumo priemonės
persiunčiant laiškus į JAV. Laiškus siuntė iš Brižų, Vil-
niaus, Kauno, Rygos, Maskvos. Tam reikalui panaudojo ne-
pažįstamus žmones, važiuojančius į numatytus miestus, bei
autobuso konduktore, prašydamas jų išsiųsti laiškus. Šiuo-
se laiškuose atgalinius adresus sąmoningai išgalvojo.

(b.1.36-37,44-46,61-62,273)

Liudytoja E.KRIČALIENĖ, 1971 metais apsilankiusi
JAV pas savo gimines, parodė, kad jai, ten susitikus su
Kazimieru LAUCIUMI, pastarasis papasakojo, jog Biržuose
gyvena jo brolis - pedagogas. Jis esąs parašęs knygą ir
per laišką taręsis apie galimybes tą knygą atspausdinti
JAV.

(b.1.119-120)

Kūrinio "Žaidre" platinimo faktą patvirtina liu-
dytojų Gerardo Dundos (b.1.115-118), Paulinos Biraitės
(b.1.161-163) bei Reginos Laucienės (b.1.123-128) parody-
mai. Šie asmenys skaitė J.Laucės kūrinį jo prašymu.

Jono LAUCĖS padarytas nusikaltimas taip pat įrody-
tas grafinės ekspertizės išvada (b.1.210-241), daiktiniais
įrodymais, prijungtais prie bylos atskiru nutarimu (b.1.
193-197)

Remiantis tuo, kas išdėstyta:

spalis 18 v.

Jonas LAUCE, Kosto sūnus, gimęs

1917 metais Rokiškio rajono Lašų kaime, vidutinio valstiečio šeimoje, lietuvis, TSRS pilietis, nepartinis, su aukštuoju mokslu, vedęs - šeimoje trys vaikai: 1952, 1956 ir 1966 metų gimimo, - teismo nebaustas, iki suėmimo dirbęs Biržų II vidurinės mokyklos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoju, gyvenęs Biržuose

k a l t i n a m a s t u o, k a d,

būdamas priešišku pažiūrų tarybinės santvarkos atžvilgiu, 1963-1969 metais parašė antitarybinio turinio kūrinį, pavadintą "Žaizdre", kuriame jis skleidžia tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką žeminančius šmeižikiškus prasimanymus. Šiame kūrinyje tendencingai iš antitarybinių-naacionalistinių pozicijų vertinami 1940-1941 metų bei pokario metų įvykiai Tarybų Lietuvoje.

Antitarybinio turinio kūrinys "Žaizdre" autorius liaupsina ginkluotų buržuazinių nacionalistų veiksmus tarybinių aktyvistų atžvilgiu pokario metais Lietuvos TSR, atskirose kūrinio vietose ragina įvykdyti itin pavojingus valstybinius nusikaltimus.

Minėtą kūrinį padaugino rašomąja mašinėle, irišo jį keturiuose tomuose, laikė savo bute ir platino artimųjų ir pažįstamų tarpe.

Be to, 1971 metais autorius, susitaręs su savo broliu Kazimieru LAUCE, gyvenančiu JAV, atskironis dalimis paštu siuntė savo antitarybinio turinio kūrinį, kad jis Jungtinėse Amerikos Valstijose būtų išleistas tikslu susilpninti Tarybų valdžią,

292

tai yra, nusikaltimo, numatyto Lietuvos TSR BK
68 str. 1 d. padaryme.

Vadovaudamasis Lietuvos TSR BPK 230-232 straipsniais baudžiamąją bylą Nr. 326 siunčiu Lietuvos TSR prokurorui kaltinamosios išvados tvirtinimui.

Kaltinamojo išvada parašyta V i l n i u j e,
1971 metų lapkričio 12 dieną.

VALSTYBĖS SAUGUMO KOMITETO PRIE LTSR MT
TARDYMO SKYRIAUS VYR. TARDYTOJAS
kapitonas

/V. PILELIS/

SUTINKA:

VALSTYBĖS SAUGUMO KOMITETO PRIE LTSR MT
TARDYMO SKYRIAUS VIRŠININKO PAVADUOTOJAS
papulkininkis

/A. JANKEVIČIUS/

VALSTYBĖS SAUGUMO KOMITETO PRIE LTSR MT
P I R M I N I N K A S
generolas majoras

/J. PETKEVIČIUS/